

contra voluntatem: et ideo sicut peccata non committuntur nisi voluntate, ita non remittuntur alicui invito: sed excommunicatio sicut in aliquem invitum ferri potest, ita etiam invitus ab ea absolvi poterit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod propositio habet veritatem de illis bonis spiritualibus, quae in voluntate nostra consistunt, sicut sunt virtutes, quae non possunt a nolentibus perdi; scientia enim, quamvis sit spirituale bonum, tamen potest a nolente per infirmitatem amitti; et ideo ratio non est ad propositum.

AD SECUNDUM dicendum, quod etiam manente contumacia, potest aliquis discrete excommunicationem juste latam remittere, si videat salutem illius expedire, in cuius medicinam excommunicatio lata est.

ARTICULUS III.

96

UTRUM ALIQUIS POSSIT ABSOLVI AB UNA EXCOMMUNICATIONE,
NISI ABSOLVATUR AB OMNIBUS.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod aliquis non possit absolvi ab una excommunicatione, nisi absolvatur ab omnibus; effectus enim debet proportionari suae causae: sed causa excommunicationis est peccatum; cum ergo aliquis non possit absolvi ab uno peccato, nisi absolvatur ab omnibus, nec in excommunicatione hoc esse poterit.

2. PRAETEREA. Excommunicationis absolutio in Ecclesia fit: sed ille qui una excommunicatione est irretitus, extra Ecclesiam est; ergo quamdiu una manet, ab alia absolvi non potest.

SED CONTRA. Excommunicatio quaedam poena est: sed ab una poena aliquis liberatur, alia remanente; ergo ab una excommunicatione, alia remanente, aliquis absolvi potest.

RESPONDEO dicendum, quod excommunicationes non habent connexionem in aliquo; et ideo possibile est, quod aliquis ab una absolvatur, et in altera remaneat: sed circa hoc sciendum est, quod aliquis quandoque est excommunicatus pluribus excommunicationibus ab uno iudice; et tunc quando absolvitur ab una, intelligitur ab omnibus absolvi, nisi contrarium exprimat; vel nisi cum quis absolutionem impetrat de una tantum causa excommunicationis, cum tamen pluribus excommunicatus sit. Quandoque autem est excommunicatus pluribus excommunicationibus a diversis iudicibus; et tunc absolutus ab una excommunicatione non propter hoc est absolutus ab altera; nisi omnes alii ad petitionem eius absolutionem ipsius confirmaverint, vel nisi omnes demandent uni absolutionem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod omnia peccata habent connexionem in aversione voluntatis a Deo, cum qua non potest esse peccatorum remissio; et ideo unum peccatum sine altero remitti non potest: sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem. Nec iterum absolutio ab excommunicatione impeditur propter voluntatis contrarietatem, ut dictum est (*in corp. et art. praec.*): et ideo ratio non sequitur.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut pluribus de causis erat aliquis extra Ecclesiam, ita possibile est, quod ista separatio removeatur quantum ad unam causam, et maneat quantum ad alteram.

QUAESTIO XXV.

DE INDULGENTIA SECUNDUM SE, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Consequenter considerandum est de indulgentia: et primo de ea secundum se; secundo de facientibus indulgentiam; tertio de recipientibus eam.

Circa primum quaeruntur tria.

Primo. Utrum per indulgentiam possit aliquid remitti de poena satisfactoria.

Secundo. Utrum indulgentiae tantum valeant, quantum pronuntiantur.

Tertio. Utrum pro temporali subsidio sit indulgentia facienda.

ARTICULUS I.

97

UTRUM PER INDULGENTIAM POSSIT ALIQUID REMITTI
DE POENA SATISFACTORIA.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod per indulgentiam non possit aliquid remitti de poena satisfactoria, quia super illud 2. Timoth. 2.: *Negare seipsum non potest*, dicit Gloss. (*interl. Petri Lomb.*): « Quod faceret, si dicta sua non impleret »: sed ipse dicit Deuter. 25.: *Pro mensura peccati erit et plagarum modus*; ergo non potest aliquid remitti de poena satisfactionis taxata secundum quantitatem culpae.

2. PRAETEREA. Inferior non potest absolvere ab eo, ad quod superior obligavit: sed Deus in absolvendo a culpa obligat ad poenam temporalem, ut dicit Hugo de S. Victor. (*tract. 6. Sum. sent. cap. 11. a med.*); ergo nullus homo potest absolvere a poena illa, aliquid inde dimittendo.

3. PRAETEREA. Hoc ad potestatem excellentiae pertinet, ut sine sacramentis effectus sacramentorum tradatur: sed nullus habet potestatem excellentiae in sacramentis, nisi Christus; cum ergo satisfactio sit pars sacramenti poenitentiae, operans ad dimissionem poenae debitae, videtur quod nullus homo purus possit dimittere debitum poenae sine satisfactione.

4. PRAETEREA. Potestas ministris Ecclesiae non est tradita in destructionem, sed in aedificationem: sed hoc ad destructionem pertineret, si satisfactio, quae ad utilitatem nostram inducta est, in quantum remedium praebet, tolleretur; ergo potestas ministrorum Ecclesiae ad hoc se non extendit.

SED CONTRA. 2. Cor. 2.: *Nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi*: Gloss. (*interl.*) « idest ac si Christus donasset »: sed Christus poterat relaxare absque omni satisfactione poenam peccati, ut patet Joan. 8. de muliere adultera; ergo et Paulus potuit; ergo et papa potest, qui non est minoris potestatis in Ecclesia, quam Paulus fuit.

Praeterea. Ecclesia universalis non potest errare, quia ille qui in omnibus exauditus est pro sua reverentia (*Hebr. 5.*), dixit Petro, super cuius confessione Ecclesia fundata est: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua (Luc. 22.)*:

QUAESTIO XXVII.

DE HIS, QUIBUS VALENT INDULGENTIAE,
IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de his, quibus valent indulgentiae.

Circa quod quaeruntur quatuor.

Primo. Utrum indulgentia valeat existentibus in mortali peccato.
Secundo. Utrum valeat religiosis.
Tertio. Utrum valeat non facienti illud, pro quo indulgentia datur.
Quarto. Utrum valeat ei, qui indulgentiam facit.

ARTICULUS I.

104

UTRUM INDULGENTIA VALEAT EXISTENTIBUS IN PECCATO MORTALI.

(S. Thom. ubi supra, art. 5. q. 1. et seq.).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod indulgentia valeat existentibus in peccato mortali, quia aliquis potest alteri mereri, etiam in peccato mortali existenti, gratiam, et multa alia bona: sed indulgentiae habent efficaciam ex hoc, quod merita sanctorum applicantur ad istum; ergo habent effectum in illis, qui sunt in peccato mortali.

2. PRAETEREA. Ubi est major indigentia, magis habet locum misericordia: sed ille qui est in peccato mortali, maxime indiget; ergo ei maxime debet fieri misericordia per indulgentiam.

SED CONTRA. Membrum mortuum non suscipit influentiam ex aliis membris vivis: sed ille qui est in peccato mortali, est quasi membrum mortuum; ergo per indulgentias non suscipit influentiam ex meritis vivorum membrorum.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dicunt indulgentias valere etiam existentibus in mortali peccato, non quidem ad dimissionem poenae, quia nulli potest dimitti poena, nisi cui jam dimissa est culpa (qui enim non est consecutus operationem Dei in remissionem culpae, non potest consequi remissionem poenae a ministro Ecclesiae, neque in indulgentiis, neque in foro poenitentiali); valent tamen eis ad acquirendam gratiam: sed hoc non videtur verum, quia quamvis merita illa, quae per indulgentiam communicantur, possint valere ad merendum gratiam, non tamen propter hoc dispensantur, sed determinantur ad remissionem poenae. Et ideo non valent existentibus in peccato mortali; et ideo in omnibus indulgentiis fit mentio de vere contritis, et confessis. Si autem fieret communicatio per hunc modum: «Facio te participem meritorum totius Ecclesiae, vel unius congregationis, vel unius specialis personae», sic possent valere ad merendum aliquid illi, qui est in peccato mortali, ut praedicta opinio dicit.

Et per hoc patet solutio AD PRIMUM

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis sit magis indigens, qui est in peccato mortali, tamen est minus capax.

ARTICULUS II.

105

UTRUM INDULGENTIAE VALEANT RELIGIOSIS.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod indulgentiae non valeant religiosis: non enim competit eis suppleri, ex quorum superabundantia aliis suppletur: sed ex superabundantia operum satisfactionis, quae sunt in religiosis, aliis suppletur per indulgentias; ergo eis non competit per indulgentias suppleri.

2. PRAETEREA. In Ecclesia non debet aliquid fieri, quod inducat religionis dissolutionem: sed si religiosis indulgentiae prodessent, esset occasio dissolutionis disciplinae regularis, quia religiosi nimis vagarentur per huiusmodi indulgentias, et poenas impositas in capitulo sibi negligenter; ergo religiosis non prosunt.

SED CONTRA. Nullus ex bono reportat damnum: sed religio bonum quoddam est; ergo religiosi non consequuntur hoc damnum, ut eis indulgentiae non valeant.

RESPONDEO dicendum, quod tam saecularibus, quam religiosis valent indulgentiae, dummodo sint in charitate, et servant ea quae pro indulgentiis indicuntur; non enim religiosi sunt minus adjuvabiles meritis aliorum, quam saeculares.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quamvis religiosi sint in statu perfectionis, tamen ipsi sine peccato vivere non possunt; et ideo, si aliquando propter peccatum aliquod commissum sint rei alicujus poenae, possunt per indulgentias ab hac expiari: non enim est inconueniens, si ille qui est simpliciter superabundans, aliquo tempore indigeat, et quantum ad aliquid; et sic indigent supplemento, quo subleventur; unde dicitur Galat. 6.: *Alter alterius onera portate.*

AD SECUNDUM dicendum, quod propter indulgentias non debet dissolvi regularis observantia, quia religiosi magis merentur religionem suam servando, quantum ad praemium vitae aeternae, quam indulgentias exquirendo, quamvis minus quantum ad dimissionem poenae, quod est minus bonum. Nec iterum per indulgentias dimittuntur poenae injunctae in capitulo, quia in capitulo agitur quasi forum iudiciale magis, quam poenitentialia (unde etiam non sacerdotes capitulum tenent); sed absolvitur a poena injuncta, vel debita pro peccato in foro poenitentiali.

ARTICULUS III.

106

UTRUM EI, QUI NON FACIT ILLUD, PRO QUO INDULGENTIA DATUR,
POSSIT QUANDOQUE INDULGENTIA DARI.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod ei, qui non facit illud, pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari, quia ei, qui non potest operari, voluntas pro facto reputatur: sed aliquando fit indulgentia pro aliqua eleemosyna facienda, quam aliquis pauper facere non potest, et tamen libenter faceret; ergo indulgentia ei valet.

2. PRAETEREA. Unus potest pro alio satisfacere: sed indulgentia ad remissionem poenae ordinatur, sicut et satisfactio; ergo unus pro alio potest indulgentiam accipere; et sic ille consequetur indulgentiam, qui non fecit hoc, pro quo indulgentia datur.

SED CONTRA. Remota causa, removetur effectus; si ergo aliquis non facit hoc, pro quo indulgentia datur, quod est indulgentiae causa, indulgentiam non consequitur.

RESPONDEO dicendum, quod non existente conditione, non consequitur illud, quod sub conditione datur: unde cum indulgentia detur sub hac conditione, quod aliquis aliquid faciat, vel det, si illud non exercent, indulgentiam non consequitur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod hoc intelligitur quantum ad praemium essentiale, sed non quantum ad accidentalia aliqua praemia, sicut est dimissio poenae, vel aliquid hujusmodi.

AD SECUNDUM dicendum, quod opus proprium potest quis applicare per intentionem cuicumque voluerit, et ideo potest pro quocumque vult satisfacere: sed indulgentia non potest applicari ad aliquem, nisi ex intentione ejus qui dat indulgentiam, et ideo cum ipse applicat ad facientem, vel dantem hoc, aut illud, ille non potest, qui hoc facit, ad alterum hanc intentionem transferre. Si tamen sic fieret indulgentia: « Ille qui facit, vel pro quo hoc fit, habeat tantam indulgentiam », valeret ei, pro quo fit: nec tamen iste qui facit hoc opus daret alteri indulgentiam, sed ille qui indulgentiam sub tali forma facit.

ARTICULUS IV.

107

UTRUM INDULGENTIA VALEAT EI QUI FACIT.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod indulgentia non valeat ei qui facit, quia facere indulgentiam est jurisdictionis: sed nullus in seipsum potest exercere ea quae sunt jurisdictionis, sicut nullus potest se excommunicare; ergo nullus potest indulgentiae a se factae particeps esse.

2. PRAETEREA. Secundum hoc, ille qui facit indulgentiam, posset pro aliquo modico facto sibi poenam remittere omnium peccatorum, et ita impune peccaret; quod videtur absonum.

3. PRAETEREA. Eiusdem potestatis est facere indulgentias, et excommunicare: sed aliquis non potest excommunicare seipsum; ergo nec indulgentiae, quam fecit, particeps esse potest.

SED CONTRA est, quod tunc esset ipse peioris conditionis, quam alii, si ipse non posset uti thesauro Ecclesiae, quem aliis dispensat.

RESPONDEO dicendum, quod indulgentia debet ex aliqua causa dari, ad hoc quod aliquis per indulgentiam ad actum aliquem provocetur, qui in utilitatem Ecclesiae, et honorem Dei vergat: praelatus autem, cui cura Ecclesiae utilitatis et honoris divini propagandi est commissa, non habet causam, ut seipsum ad hoc provocet; et ideo non potest facere indulgentiam sibi tantum, sed potest uti indulgentia, quam pro aliis facit, quia aliis subest causa faciendi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod actum jurisdictionis non potest aliquis in seipsum exercere; sed eis quae auctoritate jurisdictionis dantur aliis, potest etiam praelatus uti tam in temporalibus, quam in spiritualibus; sicut etiam sacerdos sibi Eucharistiam accipit, quam aliis dat: et ita etiam episcopus po-

test accipere sibi suffragia Ecclesiae, quae aliis dispensat, quorum edictus immediatus est remissio poenae per indulgentias, et non jurisdictionis.

AD SECUNDUM patet solutio ex dictis (*in corp. art.*).

AD TERTIUM dicendum, quod excommunicatio profertur per modum sententiae, quam nullus in seipsum ferre potest, eo quod in iudicio non potest idem esse iudex, et reus: indulgentia autem non per modum sententiae datur, sed per modum dispensationis cujusdam, quam homo potest facere ad seipsum.

QUAESTIO XXVIII.

DE SOLEMNI RITU POENITENTIAE, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Consequenter considerandum est de solemnibus poenitentiae.

Circa quod tria quaeruntur.

Primo. Utrum aliqua poenitentia possit publicari, vel solemnizari.

Secundo. Utrum sollemnis poenitentia possit iterari.

Tertio. Utrum publica poenitentia imponenda sit mulieribus.

ARTICULUS I.

108

UTRUM ALIQUA POENITENTIA DEBEAT PUBLICARI, VEL SOLEMNIZARI.

(*S. Thom. in 4. Dist. 14. q. 1. art. 5. q. 1. et seq.*).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod non debeat aliqua poenitentia publicari, vel solemnizari, quia non licet sacerdoti, etiam metu, peccatum alicujus confiteri, quantumcumque publicum: sed per poenitentiam solemnem publicatur peccatum; ergo non debet solemnizari.

2. PRAETEREA. Iudicium debet esse secundum conditionem fori: sed poenitentia est quoddam iudicium, quod in foro occulte agitur; ergo non debet publicari, vel solemnizari.

3. PRAETEREA. « Omnes defectus poenitentiae revocat ad perfectum », ut Ambrosius dicit (*hab. lib. 3. Hypognost. cap. 9. ad fin. inter op. Aug.*): sed solemnizatio facit contrarium, quia poenitentem multis defectibus innectit; non enim laicus potest post solemnem poenitentiam ad clericatum promoveri, nec clericus ad superiores ordines; ergo poenitentia non est solemnizanda.

SED CONTRA. Poenitentia est quoddam sacramentum: sed in quolibet sacramento solemnitas quaedam adhibetur; ergo et in poenitentia adhiberi debet.

Praeterea. Medicina debet respondere morbo: sed peccatum quandoque est publicum, quod multos ad exemplum peccandi trahit; ergo et poenitentia, quae est medicina ejus, debet esse publica, et sollemnis, qua multi aedificentur.

RESPONDEO dicendum, quod aliqua poenitentia debet esse publica, et sollemnis, propter quatuor: primo, ut peccatum publicum publicam habeat me-

sed Ecclesia universalis indulgentias approbat, et facit; ergo indulgentiae aliquid valent.

RESPONDEO dicendum, quod ab omnibus conceditur indulgentias aliquid valere, quia impium esset dicere, quod Ecclesia aliquid vane faceret: sed quidam dicunt, quod non valent ad absolvendum a reatu poenae, quam quis in purgatorio secundum iudicium Dei meretur, sed valent ad absolvendum ab obligatione, qua sacerdos obligavit poenitentem ad poenam aliquam, vel ad quam etiam obligatur ex canonum statutis: sed haec opinio non videtur vera: primo, quia est expresse contra privilegium Petro datum, cui dictum est (*Matth. 16.*), ut quod in terra remitteret, in coelo remitteretur; unde remissio, quae fit quantum ad forum Ecclesiae, valet etiam quantum ad forum Dei: et praeterea Ecclesia huiusmodi indulgentias faciens magis damnificaret, quam adjuvaret, quia remitteret ad graviores poenas, scilicet purgatorii, absolvendo a poenitentis injunctis. Et ideo aliter dicendum, quod valent et quantum ad forum Ecclesiae, et quantum ad iudicium Dei ad remissionem poenae residuae post contritionem, et confessionem, et absolutionem, sive sit injuncta, sive non. Ratio autem, quare valere possint, est unitas corporis mystici, in qua multi in operibus poenitentiae supererogaverunt ad mensuram debitorum suorum; et multas etiam tribulationes injustas sustinuerunt patienter, per quas multitudo poenarum poterat expiari, si eis deberetur: quorum meritorum tanta est copia, quod omnem poenam debitam nunc viventibus excedunt; et praecipue propter meritum Christi, quod etsi in sacramentis operatur, non tamen efficacia ejus in sacramentis includitur, sed sua infinitate excedit efficaciam sacramentorum. Dictum est autem supra (*q. 13. art. 2.*), quod unus pro alio satisfacere potest. Sancti autem, in quibus superabundantia operum satisfactionis invenitur, non determinate pro isto, qui remissione indiget, huiusmodi opera fecerunt (alias absque omni indulgentia consequeretur remissionem); sed communiter pro tota Ecclesia, sicut Apostolus ait, se *adimplere ea quae desunt passionum Christi in corpore suo pro Ecclesia*, ad quam scribit Coloss. 1.; et sic praedicta merita sunt communia totius Ecclesiae. Ea autem quae sunt alicujus multitudinis communia, distribuuntur singulis de multitudine, secundum arbitrium ejus qui multitudini praest; unde sicut aliquis consequeretur remissionem poenae, si alius pro eo satisfecisset, ita si satisfactio alterius sibi per eum, qui potest, distribuatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod remissio, quae per indulgentias fit, non tollit quantitatem poenae ad culpam, quia pro culpa unius alius sponte poenam sustinuit, ut dictum est (*in corp. art.*).

AD SECUNDUM dicendum, quod ille qui indulgentias suscipit, non absolvitur, simpliciter loquendo, a debito poenae, sed datur ei, unde debitum solvat.

AD TERTIUM dicendum, quod effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus: et hic effectus non inducitur per indulgentias, sed faciens indulgentias poenam pro eo, quam debuit, solvit de bonis Ecclesiae communibus, ut ex dictis patet (*in corp. art.*).

AD QUARTUM dicendum, quod majus remedium praebetur contra peccata vitanda ex gratia, quam ex assuetudine nostrorum operum: et quia ex effectu, quem accipiens indulgentias concipit ad causam, pro qua indulgentia datur, ad gratiam disponitur, ideo etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur: et ideo non est in destructionem indulgentias dare, nisi inordinate dentur. Tamen consulendum est eis, qui indulgentias consequuntur, ne propter hoc ab operibus poenitentiae injunctis abstineant, ut etiam ex his

remedium consequantur, quamvis a debito poenae essent immunes; et praecipue quia quandoque sunt plurium debitores, quam credant.

ARTICULUS II.

98

UTRUM INDULGENTIAE TANTUM VALEANT,
QUANTUM PRONUNTIANTUR.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod indulgentiae non valeant tantum, quantum pronuntiantur; indulgentiae enim non habent effectum, nisi ex vi clavium: sed ex vi clavium non potest habens clavem dimittere de poena peccati nisi aliquid determinatum, considerata quantitate peccati, et contritionis poenitentis; ergo cum indulgentiae fiant pro libito [*al. debito*] instituentis indulgentiam, videtur quod non valeant tantum, quantum pronuntiantur.

2. PRAETEREA. Per debitum poenae homo a gloria adeptione retardatur, quam summe appetere debet: sed si indulgentiae tantum valent, quantum pronuntiantur, in brevi homo per indulgentias discurrens posset ab omni reatu temporalis poenae immunis reddi; ergo videtur, quod deberet his acquirendis, omnibus aliis operibus dimissis, homo vacare.

3. PRAETEREA. Aliquando datur indulgentia, quod qui dat auxilium ad aliquam fabricam erigendam, tertiam partem remissionis peccatorum consequatur; si ergo indulgentiae tantum valent, quantum praedicantur, tunc qui dat unum denarium, et secundo unum alium, et iterum unum alium, plenam absolutionem ab omni peccatorum poena consequitur, quod videtur absurdum.

4. PRAETEREA. Quandoque datur hoc modo indulgentia, quod qui vadit ad aliquam ecclesiam, septem annos remissionis consequatur; si ergo tantum valet indulgentia, quantum praedicatur, ille qui habet domum suam juxta ecclesiam illam, vel clerici ecclesiae, qui quotidie vadunt, consequuntur tantum, quantum ille, qui a remotis partibus venit (quod videtur injustum); et iterum, ut videtur, pluries indulgentiam consequitur in die, cum pluries vadat.

5. PRAETEREA. Idem videtur remittere alicui poenam ultra justam aestimationem, quod remittere absque causa, quia quantum ad hoc quod excedit, non recompensatur: sed ille qui facit indulgentiam, non posset remittere absque causa poenam in toto, vel in parte alicui, etiamsi diceret papa alicui: « Ego remitto tibi omnem poenam debitam pro peccato »; ergo videtur, quod nec possit aliquid dimittere ultra justam aestimationem: sed indulgentiae plerumque praedicantur ultra justam aestimationem; ergo non tantum valent, quantum praedicantur.

SED CONTRA. Job 13.: *Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?* Ergo Ecclesia praedicando indulgentias non mentitur: et ita tantum valent, quantum praedicantur.

Praeterea. 1. Corinth. 15. dicit Apostolus: *Si inanis est praedicatio nostra, inanis est et fides vestra*; ergo quicumque in praedicatione falsum dicit, fidem, quantum est in se, evacuat; et ita mortaliter peccat: si ergo non tantum valent, quantum praedicantur, omnes mortaliter peccant indulgentiam praedicantes; quod est absurdum.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est *multiplex* opinio; quidam enim dicunt, quod huiusmodi indulgentiae non tantum valent, quantum praedicantur.

tur: sed unicuique tantum valent, quantum fides, et devotio sua exigit. Sed dicunt, quod Ecclesia ad hoc ita pronuntiat, ut quadam pia fraude homines ad beneficiendum alliciat, sicut mater, quae promittens filio pomum, ipsum ad ambulandum provocat: sed hoc videtur esse valde periculosum dicere; sicut enim dicit Augustinus in epist. ad Hieronym. (*quae est 8. cir. med.*), « si in sacra Scriptura deprehenditur aliquid falsitatis, jam robur auctoritatis sacrae Scripturae perit »: et similiter si in praedicatione Ecclesiae aliqua falsitas deprehenderetur, non essent documenta Ecclesiae alicujus auctoritatis ad roborandam fidem. Et ideo *alii* dixerunt, quod valent tantum, quantum pronuntiantur secundum justam aestimationem, non tamen dantis indulgentiam, qui nimis forte aestimat quod dat, aut secundum aestimationem recipientis, qui nimis parum aestimare posset quod datur; sed secundum justam aestimationem, quae justa est secundum iudicium bonorum, pensata conditione personae, et utilitate, et necessitate Ecclesiae, quia uno tempore Ecclesia plus indiget, quam alio. Sed haec etiam opinio stare non potest, ut videtur: *primo*, quia secundum hoc indulgentiae non valerent ad remissionem, sed magis ad commutationem quandam, et praeterea praedicatio Ecclesiae a mendacio non excusaretur, cum quandoque indulgentia praedicetur longe major, quam justa aestimatio possit requirere, omnibus praedictis conditionibus pensatis, sicut quando dat papa indulgentiam, quod pergens ad unam ecclesiam habeat septem annos indulgentiae, cujusmodi etiam indulgentiae a beato Gregorio in Stationibus Romae institutae sunt. Et ideo *alii* dicunt, quod quantitas remissionis in indulgentiis non est mensuranda secundum devotionem tantum suscipientis, ut prima opinio dicebat; neque secundum quantitatem ejus quod datur, sicut dicebat secunda; sed secundum causam, pro qua indulgentia datur, ex qua reputatur quis dignus, ut talem indulgentiam consequatur; unde secundum quod accedit ad illam causam, secundum hoc consequitur remissionem indulgentiae, vel in toto, vel in parte. Sed hoc iterum non potest salvare consuetudinem Ecclesiae, quae interdum majorem pro eadem causa, interdum minorem indulgentiam ponit; sicut rebus eodem modo se habentibus, quandoque datur unus annus visitantibus ecclesiam unam, quandoque quadraginta dies, prout gratiam papa facere voluerit, indulgentiam constituens; unde quantitas remissionis indulgentiae non est mensuranda ex causa, quae facit aliquem indulgentia dignum. Et ideo aliter dicendum est, quod quantitas effectus sequitur quantitatem suae causae. Causa autem remissionis poenae in indulgentiis non est nisi abundantia meritorum Ecclesiae, quae se habet sufficienter ad totam poenam expiendam: non autem causa remissionis effectiva est vel devotio, vel labor, vel datum recipientis indulgentiam, aut causa, pro qua datur indulgentia; unde non oportet ad aliquid horum proportionare quantitatem remissionis, sed ad merita Ecclesiae, quae semper superabundant: et ideo secundum quod applicantur ad istum, secundum hoc remissionem consequitur. Ad hoc autem quod applicantur isti, requiritur auctoritas dispensandi hujusmodi thesaurum, et unio ejus, cui dispensatur, ad eum qui merebatur (quod fit per charitatem), et ratio dispensationis, secundum quam salvetur intentio illorum, qui opera meritoria fecerunt; fecerunt enim ad honorem Dei, et utilitatem Ecclesiae in generali; unde quaecumque causa adsit, quae in utilitatem Ecclesiae, et honorem Dei vergat, sufficiens est ratio indulgentias faciendi. Et ideo secundum alios est dicendum, quod indulgentiae simpliciter tantum valent, quantum praedicantur, dummodo ex parte dantis sit auctoritas, et ex parte recipientis charitas, et ex

parte causae pietas, quae comprehendit honorem Dei, et proximi utilitatem. Nec in hoc fit nimis magnum forum de misericordia Dei (ut quidam dicunt), nec divinae justitiae derogatur, quia nihil de poena dimittitur, sed unius poena alteri computatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod clavis, sicut supra dictum est (*q. 19. art. 3.*), est duplex, scilicet ordinis, et jurisdictionis. Clavis ordinis sacramentale quoddam est; et quia sacramentorum effectus non sunt determinati ab homine, sed a Deo, ideo non potest taxare sacerdos, quantum per clavem ordinis in foro confessionis de poena debita dimittatur; sed tantum dimittitur, quantum Deus ordinavit. Sed clavis jurisdictionis non est quid sacramentale, et effectus ejus arbitrio hominis subjacet; et hujusmodi clavis effectus est remissio, quae est per indulgentias, cum non pertineat ad dispensationem sacramentorum talis remissio, sed ad dispensationem bonorum communium Ecclesiae: et ideo etiam legati non sacerdotes indulgentias facere possunt; unde in arbitrio dantis indulgentiam est taxare, quantum per indulgentiam de poena remittitur: si tamen inordinate remittat, ita quod homines quasi pro nihilo ab operibus poenitentiae revocentur, peccat faciens tales indulgentias; nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis hujusmodi indulgentiae multum valeant ad remissionem poenae, tamen alia opera satisfactionis sunt magis meritoria respectu praemii essentialis, quod in infinitum melius est, quam dimissio poenae temporalis.

AD TERTIUM dicendum, quod quando datur indulgentia indeterminate ei, qui dat auxilium ad fabricam ecclesiae, intelligitur tale auxilium, quod sit conveniens ei qui auxilium dat: et secundum quod accedit ad hoc, secundum hoc plus, vel minus de indulgentia consequitur; unde etiam aliquis pauper dans unum denarium consequitur totam indulgentiam, non autem dives, quem non decet ad opus tam pium, et fructuosum ita parum dare: sicut non diceretur rex alicui homini auxilium facere, si ei obolum daret.

AD QUARTUM dicendum, quod ille qui est vicinus ecclesiae, et ecclesiae sacerdotes, et clerici consequuntur tantam indulgentiam, sicut illi qui venient a mille diaetis, quia remissio non proportionatur labori, ut dictum est (*in corp.*), sed meritis quae dispensantur; sed ille qui plus laboraret, acquireret plus de merito: sed hoc intelligendum est, quando indistincte indulgentia datur. Quandoque enim distinguitur: sicut papa in generalibus absolutionibus, illis qui transeunt mare, dat quinque annos, aliis qui transeunt montes, tres, aliis unum: nec tamen, quotiescumque vadit infra tempus indulgentiae, toties eam consequitur; quandoque enim ad determinatum tempus datur: ut cum dicitur: « Quicumque vadit ad ecclesiam talem usque ad tale tempus, habeat tantum de indulgentia », intelligitur semel tantum: sed si in aliqua ecclesia sit indulgentia perennis, sicut in ecclesia beati Petri quadraginta dierum, tunc quoties aliquis vadit, toties indulgentiam consequitur.

AD QUINTUM dicendum, quod causa non requiritur ad hoc, quod secundum eam mensurari debeat remissio poenae, sed ad hoc quod intentio illorum, quorum merita communicantur, ad istum pervenire possit. Bonum autem unius communicatur alteri *dupliciter*: uno modo per charitatem; et sic etiam sine indulgentiis aliquis est omnium bonorum particeps quae fiunt, si in charitate sit: *alio modo* per intentionem facientis; et sic per indulgentias, si causa legitima adsit, potest intentio illius, qui pro utilitate Ecclesiae operatus est, ad istum continuari.

ARTICULUS III.

99

UTRUM PRO TEMPORALI SUBSIDIO FIERI DEBEAT INDULGENTIA.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod pro temporali subsidio non debeat fieri indulgentia, quia remissio peccatorum est quoddam spirituale: sed dare spirituale pro temporali est simonia; ergo fieri hoc non debet.

2. PRAETEREA. Spiritualia subsidia sunt magis necessaria, quam temporalia: sed pro spiritualibus subsidiis non videntur fieri indulgentiae; ergo multo minus pro temporalibus fieri debent.

SED CONTRA est communis Ecclesiae consuetudo, quae pro peregrinationibus, et eleemosynis faciendis indulgentias facit.

RESPONDEO dicendum, quod temporalia ad spiritualia ordinantur; quia propter spiritualia debemus uti temporalibus: et ideo pro temporalibus simpliciter non potest fieri indulgentia, sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia; sicut est repressio inimicorum Ecclesiae, qui pacem Ecclesiae perturbant; vel sicut constructio ecclesiarum, et pontium, et aliarum eleemosynarum largitio. Et per hoc patet, quod non sit ibi simonia, quia non datur spirituale pro temporali, sed pro spirituali.

Unde patet solutio AD PRIMUM.

AD SECUNDUM dicendum, quod etiam pro pure spiritualibus potest fieri indulgentia, et fit quandoque: sicut quicumque orat pro rege Francia, habet decem dies de indulgentia a papa Innocentio IV., et similiter crucem praedicatoribus datur quandoque eadem indulgentia, quae crucem accipientibus.

QUAESTIO XXVI.

DE HIS QUI POSSUNT INDULGENTIAS FACERE,
IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de his qui possunt indulgentias facere,

Circa quod quatuor quaeruntur.

Primo. Utrum quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

Secundo. Utrum diaconus, vel alius non sacerdos possit eas facere.

Tertio. Utrum episcopus possit eas facere.

Quarto. Utrum existens in peccato mortali possit eas facere.

ARTICULUS I.

100

UTRUM QUILIBET SACERDOS PAROCHIALIS
POSSIT INDULGENTIAS FACERE.

(S. Thom. 4. Dist. 20. q. 1. art. 4. q. 1. et seq.)

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere: indulgentia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum Ecclesiae: sed non est aliqua congregatio, in qua non sit aliqua abundantia meritorum; ergo quilibet sacerdos potest facere indulgentias, si habet plebem subjectam: et similiter quilibet praelatus.

2. PRAETEREA. Praelatus quilibet gerit personam totius multitudinis, sicut unus homo particularis gerit personam suam: sed quilibet potest alteri communicare bona sua pro altero satisfaciendo; ergo et praelatus potest communicare bona multitudinis sibi commissae: et sic videtur, quod possit indulgentias facere.

SED CONTRA. Minus est excommunicare, quam indulgentias facere: sed hoc non potest sacerdos parochialis; ergo nec illud.

RESPONDEO dicendum, quod indulgentiae effectum habent, secundum quod opera satisfactoria unius alteri computantur, non solum ex vi charitatis, sed etiam ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipsum; sed intentio alicujus potest ad alterum dirigi *tripliciter*: aut in speciali, aut in generali, aut in singulari. In singulari quidem sicut cum quis pro alio satisfacit determinate; et sic quilibet potest alteri sua opera communicare. In speciali autem sicut cum quis orat pro congregatione sua, et familiaribus, et benefactoribus, et ad hoc etiam ordinat sua opera satisfactoria; et sic ille qui congregationi praeest, potest opera illa alii communicare, applicando intentionem illorum, qui sunt de congregatione sua adhuc determinate. Sed in generali, sicut cum quis opera sua ordinat ad bonum Ecclesiae in generali; et sic ille qui praeest Ecclesiae generaliter, potest opera illa communicare, applicando intentionem suam ad hunc, vel illum. Et quia homo est pars congregationis, et congregatio est pars Ecclesiae, ideo in intentione privati boni includitur intentio boni congregationis, et boni totius Ecclesiae: et ideo ille qui praeest Ecclesiae, potest communicare ea quae sunt congregationis, et hujus hominis; et ille qui praeest congregationi, potest communicare ea quae sunt hujus hominis, sed non convertitur. Sed neque prima communicatio, neque secunda indulgentia dicitur, sed solum tertia, propter *duo*: primo, quia per illas communicationes, quamvis homo solvatur a reatu poenae quantum ad Deum, tamen non solvitur a debito faciendi satisfactionem inunctam, ad quam obligatus est ex praecepto Ecclesiae; sed per tertiam communicationem homo etiam ab hoc debito solvitur: secundo, quia in una persona, vel in una congregatione non est indeficientia meritorum, ut sibi, et omnibus aliis valere possint; unde iste non absolvitur a poena debita pro toto, nisi tantum determinate pro eo fiat, quantum debeat. Sed in Ecclesia tota est indeficientia meritorum, praecipue propter meritum Christi; et ideo solus ille, qui praeficitur Ecclesiae, potest indulgentias facere. Sed cum Ecclesia sit congregatio fidelium, congregatio autem hominum sit *duplex*, scilicet *oeconomica*, sicut illi qui de una familia sunt, et *politica*, sicut illi qui sunt de uno populo, Ecclesia assimilatur con-

gregationi politicae, quia ipse populus Ecclesia dicitur; sed conventus diversi, vel parochiae in una dioecesi assimilantur congregationi in diversis familiis, vel in diversis officiis; et ideo solus episcopus proprie praelatus Ecclesiae dicitur; et ideo ipse solus quasi sponsus annulum Ecclesiae recipit. Et ideo solus ipse habet potestatem plenam in dispensatione sacramentorum, et jurisdictionem in foro causarum [al. Ecclesiae] quasi persona publica; alii autem secundum quod ab eo eis committitur. Sed sacerdotes, qui plebibus praeficiuntur, non sunt simpliciter praelati, sed quasi coadjutores: unde in consecratione sacerdotum episcopus dicit: « Quanto fragiliores sumus, tanto magis auxiliis his indigemus »; et propter hoc etiam non omnia sacramenta dispensant. Unde sacerdotes parochiales, vel abbates, aut alii hujusmodi praelati non possunt indulgentias facere.

Et per hoc patet responsio AD OBJECTA.

ARTICULUS II.

101

UTRUM DIACONUS, VEL ALIUS NON SACERDOS
POSSIT INDULGENTIAS FACERE.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod diaconus non possit indulgentias facere, vel alius non sacerdos, quia remissio peccatorum est effectus clavium: sed non habet claves nisi solus sacerdos; ergo ipse solus potest indulgentias facere.

2. PRAETEREA. Plenior remissio poenae est in indulgentiis, quam in foro poenitentiali: sed hoc non potest nisi solus sacerdos; ergo nec illud.

SED CONTRA. Eidem confertur dispensatio thesauri Ecclesiae, cui committitur regimen Ecclesiae: sed hoc committitur quandoque non sacerdoti; ergo potest indulgentias facere, nam ex dispensatione thesauri Ecclesiae efficaciam habent.

RESPONDEO dicendum, quod potestas faciendi indulgentias sequitur jurisdictionem, ut supra dictum est (*q. praec. art. 2. in corp. et ad 1.*); et quia diaconi, et alii non sacerdotes possunt habere jurisdictionem, vel commissam (sicut legati), vel ordinariam (sicut electi), ideo possunt indulgentias facere etiam non sacerdotes, quamvis non possint absolvere in poenitentiali foro; quod est ordinis.

Et per hoc patet solutio AD OBJECTA; indulgentias enim facere pertinet ad clavem jurisdictionis, et non ad clavem ordinis.

ARTICULUS III.

102

UTRUM EPISCOPUS POSSIT INDULGENTIAS FACERE.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod etiam episcopus non possit indulgentias facere, quia thesaurus Ecclesiae est communis toti Ecclesiae: sed id quod est commune toti Ecclesiae, non potest dispensari, nisi per illum qui toti Ecclesiae praeesit; ergo solus papa potest indulgentias facere.

2. PRAETEREA. Nullus potest remittere poenas a jure determinatas, nisi ille qui habet potestatem jus condendi: sed poenae satisfactoriae sunt pro peccatis determinatae a jure; ergo remittere hujusmodi poenas potest solus papa, qui conditor est juris.

SED CONTRA est consuetudo Ecclesiae, secundum quam episcopi dant indulgentias.

RESPONDEO dicendum, quod papa habet plenitudinem pontificalis potestatis, quasi rex in regno: sed episcopi assumuntur in partem sollicitudinis, quasi iudices singulis civitatibus praepositi; propter quod eos solos in suis literis papa *fratres* vocat; reliquos autem omnes vocat *filios*: et ideo potestas faciendi indulgentias plene residet in papa, quia potest facere, prout vult, causa tamen existente legitima: sed in episcopis est taxata secundum ordinationem papae; et ideo possunt facere, secundum quod eis est taxatum, et non amplius.

Et per hoc patet solutio AD OBJECTA.

ARTICULUS IV.

103

UTRUM ILLE QUI EST IN PECCATO MORTALI,
POSSIT INDULGENTIAS FACERE.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod ille qui est in peccato mortali, non possit facere indulgentias, quia rivus, cui fons non influit, nihil profluere potest: sed praelato in peccato mortali existenti non influit fons gratiae, scilicet Spiritus Sanctus; ergo non potest in alios profluere faciendo indulgentias.

2. PRAETEREA. Majus est facere indulgentiam, quam recipere: sed ille qui est in peccato mortali, non recipit, ut dicitur (*q. seq. art. 1.*); ergo nec facere potest.

SED CONTRA. Indulgentiae fiunt per potestatem praelatis Ecclesiae traditam: sed peccatum mortale non tollit potestatem, sed bonitatem; ergo potest aliquis in peccato mortali existens indulgentias facere.

RESPONDEO dicendum, quod facere indulgentias pertinet ad jurisdictionem: sed per peccatum homo non amittit jurisdictionem; et ideo indulgentiae aequae valent, si fiant ab eo qui est in peccato mortali, sicut si fierent ab eo qui est sanctissimus; cum non remittant poenam ex vi meritorum suorum, sed ex vi meritorum reconditorum in thesauris Ecclesiae.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod iste praelatus in peccato mortali indulgentias faciens non profluit de suo aliquid; et ideo non requiritur, quod influxum recipiat a fonte, ad hoc quod ejus indulgentiae valeant.

AD SECUNDUM dicendum, quod majus est facere indulgentias, quam recipere, quantum ad potestatem, sed est minus quantum ad propriam utilitatem.